

Dějiny středověkého osídlení

prof. Klápště, dr. Klír, prof. Žemlička
(přednáška, bude pokračovat v LS)

Atestace: zkouška ZS / zkouška LS

Poznámka:

V ZS i LS 2009/10 může být program v některých aspektech odlišný tak, aby respektoval aktuální složení a nároky posluchačů.

Anotace předmětu

Smyslem kurzu je seznámit studenty jak s teoretickými koncepty, tak s praktickými dovednostmi těch vědních oborů, které bezprostředně souvisí se studiem dějin osídlení a evropské historické krajiny. Absolventi kurzu by měli být schopni základní orientace v konceptech a v literatuře těchto příbuzných oborů. Studenti tak budou teoreticky i prakticky připraveni na vlastní sběr dat v terénu, v archivech a zejména na kritické posouzení a interpretaci získaných poznatků. Kurz navazuje na předměty Středověké osídlení I.-II. a Středověké osídlení (vybrané kapitoly).

Cílem kurzu je vytvořit předpoklady pro samostatnou vědecko-výzkumnou činnost studentů, která by měla vyústit ve vypracování kvalitních bakalářských a magisterských prací, reflektující nejmodernější evropský výzkum, a to zejména v oblasti proměn středověkého a raně novověkého osídlení a vývoje historické krajiny.

I. ZIMNÍ SEMESTR 2009

Teoretické základy dějin osídlení

V zimním semestru jsou studenti seznamováni s poznatky humanitních a přírodovědných subdisciplín, které úzce souvisí se studiem dějin osídlení a historické krajiny. Důraz je kladen zejména na teoretické koncepty těch subdisciplín, které dnes nejsou v České republice systematicky rozvíjeny, přestože jsou klíčové pro sídelně-historickou interpretaci archeologických, kartografických a písemných pramenů (historická agrární geografie; peasantologická studia).

V rámci každé dvouhodiny jsou studenti seznamováni:

- a) se základní oborovou literaturou, časopisy a elektronickými zdroji
- b) s aktuálními oborovými koncepty a výzkumnými trendy, které jsou relevantní pro studium dějin osídlení a historické krajiny
- c) na některé přednášky jsou zváni odborníci příbuzných, zejména přírodovědných, oborů
- d) s modelovými i praktickými příklady ze středověké a raně novověké Evropy

Vyžadována je aktivní účast, a to formou referátu na vybranou modelovou studii. Literatura na referáty je dostupná u přednášejícího.

Tematické okruhy zimního semestru:

Úvod, Prameny

Přehled studia v Českých zemích a v zahraničí, těžiště studia v jednotlivých zemích.

Aktuální otázky a výzkumná témata.
(Návaznost na předměty Středověké osídlení I a II.)

1. Geografické obory.

1a. Sídlní-geografie.

Problematika sídelních forem (sídliště, plužina).
Přehled výzkumu a aktuálních koncepcí (koncept sociálního úhoru, pustnutí).
Prameny pro poznání sídelních forem (zejména kartografické prameny).
Analytické metody a interpretace sídelních forem (statické a dynamické pojetí).
Geneze a rozšíření sídelních forem v Evropě.
Proměny evropských sídelních forem jako výraz sociálně-ekonomických změn.

Born, M. 1977: Geographie der ländlichen Siedlungen 1. Die Genese und Siedlungsformen in Mitteleuropa (= Studienbücher der Geographie). Stuttgart.
Lineau, C. 1995: Die Siedlungen des ländlichen Raumes. Braunschweig. 2. Auflage.

1b. Kulturní a sociálně-ekonomická geografie.

Základní geografické modely a teorie. Systémový přístup.
Principy metod prostorové analýzy.
Teorie nejnižšího nákladu. Teorie centrality.

Hagget, P. 1965: Locational Analysis in Human Geography. Cambridge.
(též mladší vydání, ruský a německý překlad)
Chisholm, M. 1968: Rural Settlement and Land Use. London.
Kuna, M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Praha.

1c. Agrární geografie.

Aktuální modely. Faktory určující podobu zemědělského systému a jeho prostorové uspořádání (faktory specializující, faktory integrující a faktory dynamické, určující proměnu zemědělských systémů).
Historická agrární geografie (vymezení v rámci geografie, hlavní témata dříve a dnes, problematika kulturní krajiny, historické zemědělské systémy, kulturně-geografické faktory, vybrané agrárně-geografické procesy v minulosti).

Andrae, B. 1983: Agrargeographie. Strukturzonen und Betriebsformen in der Weltlandwirtschaft. 2. Aufl. Berlin – New York.
Becker, H. 1998: Einführung in die Agrargeographie. Bamberg.

2. Agrární ekonomie

Zemědělství v neoklasických a alternativních ekonomických modelech.
Vliv sociálních a ekonomických změn. Teorie agrárně-sociálního vývoje.
Ekonomická analýza zemědělské produkce rolnického hospodářství a jeho prvků.
Rolnické hospodářství jako integrální součást komplexního sociálně-ekonomického systému.

Ellis, F. 2000: Peasant Economics. Farm Household and Agrarian Development (= Wye studies in agricultural and rural development). 2nd edition. Cambridge.

3. Peasantologická studia.

Koncept rolníků jako specifické sociálně-kulturní společenské skupiny.

Kearney, M. 1996: Reconceptualizing the peasantry : anthropology in global perspective. Boulder.

Rösener, W. 1987: Bauern im Mittelalter. München. 3. Auflage.

Wolf, E.R. 1966: Peasants (= Foundations of modern anthropology series). Englewood.

3a. Ekonomická antropologie

Základní ekonomicko-antropologické kategorie.

Rozhodování a výběr, otázka racionality hospodáře a jeho rodiny. Jednotlivec – domácnost – komunita, základní hospodářské jednotky a jejich chování.

Práce z ekonomicko-antropologického hlediska. Distribuce, redistribuce, monetární vztahy. Symbolická směna, ekonomie daru, ekonomická antropologie trhu. Ekonomie a kulturně-sociální faktory.

Zemědělské subsistenční strategie. Jednoduché a komplexní sociálně-ekonomické systémy. Ekonomika krizových období.

Modely ekonomického chování a rozhodování rolnického hospodářství (A.V. Čajanov).

Příklady ze středověké a raně novověké Evropy.

Carrier, James G. (Hrsg.) 2005: A Handbook of Economic Anthropology. Elgar.

Groh, D. 1999: Anthropologische Dimensionen der Geschichte. Frankfurt am Main. 2. Aufl.

Chaynov, A.V. 1966: The Theory of Peasant Economy (ed. and intr. by B. Kerblay – D. Thorner – R.E.F. Smith). Homewood.

Netting, Rt McC. 1993: Smallholders, householders: farm families and the ecology of intensive, sustainable agriculture. Stanford.

Sahlins, M. 1972: Stone Age Economics. Chicago.

3b. Rurální sociologie.

Základní kategorie rurální sociologie.

Sociální stratifikace ve venkovském prostředí.

Shanin, T. ed. 1989: Peasants and Peasant Societies. Oxford. 2nd edition.

4. Demografie.

Základní kategorie a modely historické demografie.

Problematika populačního růstu. Rodina jako základní organizačně pracovní jednotka.

Ekosystémový přístup v historické demografii. Rodina a integrace pracovních sil v závislosti na produkčním způsobu.

Historická demografie v kontextu kulturně antropologického výzkumu.

Modelové i praktické příklady ze středověké a raně novověké Evropy.

Boserup, E. 1965: The Conditions of Agricultural Growth. The Economics of Agrarian Change under Population Pressure. London. (paperback 1993)

Ehmer, J. (Hrsg.) 1986: Familienstruktur und Arbeitsorganisation in ländlichen Gesellschaften. Wien

Livi Bacci, M. 1999: The Population of Europe: a history. Transl. C. De Nardi Ipsen – C. Ipsen (= The making of Europe). Oxford.

Maur, E. 1996: Obyvatelstvo českých zemí ve středověku. In: Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha, 35-74.

5. Zemědělské technologie.

Zemědělské soustavy. Zemědělské nástroje.

Benecke, N. – Donat, P. – Gringmuth-Dallmer, E. (Hrsg.) 2003: Frühgeschichte der Landwirtschaft in Deutschland, Langenweissbach, 273-275.

Petráň, J. 1963: Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století (= Acta Universitatis Carolinae, Phil. et Hist. 1964, Monographia V). Praha.

Sweeney, Del (Hrsg.) 1995: Agriculture in the Middle Ages : technology, practice, and representation. Philadelphia.

6. Agrární a hospodářské dějiny.

Přehled výzkumu a aktuálních koncepcí.

Evropa. Teorie agrární krize pozdního středověku (kritická diskuze).

České země a jejich ekonomicko-geografická diferenciacie v mladším středověku a raném novověku. Ideální typy „hory“, „přechodné oblast“, „úrodné nížiny“, „příměstské oblasti“.

Vztah venkovského a městského prostředí.

Alfonso, A. I. (Hrsg.) 2007: The rural history of medieval European societies : trends and perspectives. Turnhout.

Henning, F.-W. 1994: Deutsche Agrargeschichte des Mittelalters. Stuttgart.

Petráň, J. 1964: Poddaný lid v Čechách na prahu třicetileté války. Praha.

Slicher van Bath, B.H. 1963a: The Agrarian History of Western Europe A.D. 500-1850, transl. O. Ordish. London.

Šmelhaus, V. 1980: Vývoj zemědělské výroby v českých zemích v době předhusitské (= Kapitoly z dějin zemědělství a lesnictví. Prameny a studie 21). Praha 1980.

Thoen, E. 2004: „Social Agrosystems“ as an Economic Concept to Explain Regional Differences. In: J.P. van Bavel – P. Hoppenbrouwers (eds.), Landholding and land transfer in the North Sea area (late Middle Ages – 19th century), Turnhout, 47-66.

Troßbach, W. (Hrsg.) 1998: Agrargeschichte : Positionen und Perspektiven. Stuttgart.

7. Lingvistika - Toponomastika.

Problematika místních a pomístních jmen.

Česká versus německá toponomastika. Problémy studia původně německých jazykových oblastí. Problematika jazykového kontaktu a jeho odrazu v místních a pomístních jménech.

Šmilauer, V. 1963: Úvod do toponomastiky. Praha.

Zscheschang, Ch. 2003: „Das land tuget gar nichts.“ Slaven und Deutsche zwischen Elbe und Dübener Heide aus namenkundlicher Sicht (= Namenkundliche Informationen, Beiheft 22). Leipzig.

8. Etnoarcheologie.

Procesy pustnutí.

Cameron, C.C. – Tomka, S.A. (eds.) 1993: Abandonment of Settlements and Regions. Ethnoarchaeological and Archaeological Approaches (= New Directions in Archaeology). Cambridge.

Schiffer, M. 1987: Formation Processes of the Archaeological Record. Albuquerque.

Etnografie a Dějiny umění nebudou do přednášek zahrnuty, neboť je suplují příslušné kurzy na Ústavu etnologie a Ústavu pro dějiny umění.

9. Klimatologie a agroklimatologie

Klimatologická a agroklimatologická klasifikace Českých zemí, její kriteria a interpretační možnosti. Fenologie.

Historická klimatologie.

Mikroklimatologie.

Brázdil, R. – Kotyza, O. 1997: Kolísání klimatu v Českých zemích v první polovině našeho tisíciletí. Archeologické rozhledy 49, 663-699.

Brázdil, R. – Kotyza, O. 2001: Současná historická klimatologie a možnosti jejího využití v historickém výzkumu. Časopis Matice moravské 120, Supplementum 1 (Historie a interdisciplinární výzkum), 17-59.

Glaser, R. 2001: Klimageschichte Mitteleuropas. 1000 Jahre Wetter, Klima, Katastrophen. Darmstadt.

Havlíček, V. a kol. 1986: Agrometeorologie. Praha.

Kurpelová, M. – Coufal, L. – Čulík, J. 1975: Agroklimatické podmínky ČSSR. Bratislava.

Quitt, E. 1971: Klimatické oblasti Československa (= Studia Geographica 16). Brno.

10. Přírodní vědy

(Výuka proběhne ve spolupráci s doc. Ing. Michal Hejcman, Ph.D., z České zemědělské univerzity)

7a. Paleobotanický záznam.

7b. Geochemický záznam.

7c. Geofyzikální záznam.

Kuna, M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Praha.

Brothwell, D.R. – Pollard, A.M. 2001: Handbook of Archaeological Sciences.

Tab. 1.
Harmonogram dvouhodinovek v zimním semestru.

Hodina v semestru.	Okruh.	Referát
1. hodina	úvod, přehled literatury, časopisů a elektronických zdrojů	zadání referátů
2. hodina	sídelní geografie	<i>Krenzlin 1952 - výběr</i>
3. hodina	sociálně-ekonomická a agrární geografie	<i>Langthaler 2006</i> <i>Thoen 2004</i>
4. hodina	agrární ekonomie	<i>Ellis 2000, Theory of optimising peasant</i> <i>Netting 1993 - výběr</i>
5. hodina	peasantologická studia	<i>Beck 1993</i>
6. hodina	ekonomická antropologie sociologie demografie	<i>Mitterauer 1986</i>
7. hodina	historické zemědělské technologie; zemědělské soustavy	<i>Netting, R.Mc. 1981</i> <i>Viazzo 1989</i>
8. hodina	agrární a hospodářské dějiny	<i>Wilfing – Winiwarter ed. 1999</i>
9. hodina		<i>Abel 1955</i> <i>Campbell 2007 - výběr</i>
10. hodina	lingvistika – toponomastika etnoarcheologie	<i>Zschieschang, Ch. 2003</i> <i>Cameron 1991</i> <i>Cameron – Tomka (eds.) 1993 - výběr</i>
11. hodina	agroklimatologie; historická klimatologie	<i>Kurpelová ed. 1975 – výběr</i> <i>Kotyza 1997</i>
12. hodina	další přírodní vědy	
13. hodina	-	

II. LETNÍ SEMESTR

Praktická cvičení k dějinám osídlení

V letním semestru bude výuka soustředěna do praktických cvičení, která studenty seznámí s:

- 1) edicemi středověkých a raně novověkých písemných pramenů; archivními a kartografickými prameny
- 3) metodami identifikace, dokumentace a interpretace povrchových tvarů
- 4) aplikací grafického a GIS softwaru

Tematické okruhy:

1. Edice středověkých a raně novověkých písemných pramenů

- návštěva Centra mediévistických studií

Hlaváček, I. – Kašpar, J. – Nový, R. 1997: Vademecum pomocných věd historických. Praha. (i jiná vydání)

2. Archivní prameny, základy raně novověké paleografie

- návštěva Národního archivu, II. oddělení ulice Dr. Horákové

Hlaváček, I. – Kašpar, J. – Nový, R. 1997: Vademecum pomocných věd historických. Praha. (i jiná vydání)

3. Kartografické prameny

Semotanová, E. 1994: Kartografie v historické práci : vademecum. Praha.

4. Topografický rozbor. Antropogenní geomorfologie.

Boguszak, F. – Šlitr, J. 1962: Topografie (= Spisy České matice technické 67/1962, č. 396). Praha.

Demek, J. 1982: Obecná geomorfologie I. Praha.

Demek, J. 1984: Obecná geomorfologie III. Antropogenní geomorfologie. Praha.

Novák, R. 2006: Zaměřování a vizualizace antropogenních reliéfních tvarů. In: P. Vařeka a kol., Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I, Plzeň, 61-66.

Smetánka, Z. – Klápště, J. 1979: Geodeticko-topografický průzkum zaniklých středověkých osad. Archeologické rozhledy 21, 614-628.

Šimana, M. 1979: Provádění geodeticko-topografického průzkumu na zaniklých středověkých osadách. Archeologické rozhledy 31, 631-639.

Zapletal, L. 1968: Geneticko-morfologická klasifikace antropogenních forem reliéfu. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Rerum Naturalium 23, Geographica – Geologica 8, 239-423.

5. Praktická cvičení v terénu – práce s GPS přijímačem a totální stanicí.

Navazuje na předměty Terénní teorie a praxe I, II; Odborná praxe I.

(dle výběru zalesněná území lehce dostupná z Prahy – Klánovický les, Kersko, Černo-kostecko, Humenská a další).

Howard, P. 2007: Archaeological Surveying and Mapping. London – New York.

6. Konverze dat. Vyhodnocení v programech Kokeš, Atlas, ArcView a AutoCad.

Navazuje na předměty Odborná praxe I; Využití PC v archeologii.

(Studentské centrum v Mělníce, Nůšařská 4)

Tab. 2. Harmonogram dvouhodinovek v letním semestru.

Hodina v semestru	Okruh	Poznámka
1. hodina	úvod, edice	
2. hodina	návštěva CMS	exkurze
3. hodina	archivní prameny	
4. hodina	návštěva Národního archivu	exkurze
5. hodina	zásady topografického rozboru; základy antropogenní geomorfologie	
6. hodina	blok: praktická cvičení v terénu I. (místo dle výběru)	Bloková výuka bude probíhat každý týden, a to ve skupinách podle domluvy. Studenti skupiny z prvního týdne budou mít druhý týden volno.
7. hodina		
8. hodina		
9. hodina		
10. hodina	blok: práce se software v Mělníku	
11. hodina		
12. hodina		
13. hodina	-	

DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA:**Zimní semestr:****1. Geografické obory.****1a. Sídlní-geografie.**

Born, M. 1974: Die Entwicklung der deutschen Agrarlandschaft (= Erträge der Forschung 29) Darmstadt.

Denecke, D. 1975: Historische Siedlungsgeographie und Siedlungsarchäologie des Mittelalters. Fragestellungen, Methoden und Ergebnisse unter dem Gesichtspunkt interdisziplinärer Zusammenarbeit. Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters 3, 7-36.

Dohnal, M. 2003: Historická kulturní krajina v novověku. Vývoj vsi a plužiny v Borovanech u Bechyně. Praha.

Dohnal, M. 2006: Vesnická sídla a kulturní krajina na Táborsku v 15.-19. století (= Národopisná knižnice 41). Praha.

Ebert, W. 1937: Ländliche Siedelformen im deutschen Osten. Berlin.

Kötzschke, R. 1953: Ländliche Siedlung und Agrarwesen in Sachsen. Remagen.

Krenzlin, A. – Reusch, L. 1961: Die Entstehung der Gewinnflur nach Untersuchungen im nördlichen Unterfranken. Frankfurter Geographische Hefte 35, I. Textband, II. Kartenband, 3-132.

Krenzlin, A. 1952: Dorf, Feld und Wirtschaft im Gebiet der großen Täler und Platten östlich der Elbe (= Forschungen zur deutschen Landeskunde 70). Remagen.

- Krenzlin, A. 1983: Beiträge zur Kulturlandschaftsgenese in Mitteleuropa. Gesammelte Aufsätze aus vier Jahrzehnten (= Geographische Zeitschrift. Beihefte. Heft 63). Wiesbaden.*
- Krüger, R. 1967: Typologie des Waldhufendorfes nach Einzelformen und deren Verbreitungsmustern (= Göttinger Geographische Abhandlungen 42). Göttingen.*
- Lienau, C. – Uhlig, H. (Hrsg.) 1978: Flur und Flurformen (= Materialien zur Terminologie der Agrarlandschaft, Vol. I). Giessen. 2. Auflage.*
- Müller, J. 2002: Entstehung mittelalterlicher Siedlungsformen in Thüringen. Archäologische Untersuchungen im östlichen Teil des Keuperbeckens (= Weimarer Monographien zur Ur- und Frühgeschichte 37). Stuttgart.*
- Nitz, H.-J. (Hrsg.) 1974: Historisch-genetische Siedlungsforschung. Genese und Typen ländlicher Siedlungen und Flurformen (= Wege der Forschung 300). Darmstadt.*
- Schröder, K.-H. – Schwarz, G. 1969: Die ländlichen Siedlungsformen in Mitteleuropa. Grundzüge und Probleme ihrer Entwicklung (= Forschungen zur deutschen Landeskunde 175). Bad Godesberg.*
- Schwarz, G. 1989: Allgemeine Siedlungsgeographie 1. Die ländlichen Siedlungen. (= Lehrbuch der allgemeinen Siedlungsgeographie 6). Berlin. 4. Auflage.*
- Sperling, W. 1982: Formen, Typen und Genese des Platzdorfes in den böhmischen Ländern (= Erkundliches Wissen 61). Wiesbaden.*
- Štěpánek, M. 1967: Plužina jako pramen dějin osídlení. Příspěvky k dějinám osídlení 1. Československý časopis historický 15, 725-746.*
- Štěpánek, M. 1968: Plužina jako pramen dějin osídlení. Příspěvky k dějinám osídlení 2. Československý časopis historický 16, 551-570.*
- Verhulst, A. 1995: Le paysage rural: les structures parcellaires de l'Europe du Nord-Ouest (= Typologie des sources du moyen âge occidental, fasc. 73). Turnhout – Belgium, 13-19.*

1c. Agrární geografie.

- Andrae, B. 1964: Betriebsformen in der Landwirtschaft. Entstehung und Wandlung von Bodennutzungs-, Viehhaltungs- und Betriebsystemen in Europa und Übersee sowie neue Methoden ihrer Abgrenzung. Stuttgart.*
- Sick, W.D. 1983: Agrargeographie. Braunschweig.*

2. Peasantologická studia.

- Redfield, R. 1956: Peasant Society and Culture. Chicago.*
- Shanin, T. 1990: Defining Peasants. Essays concerning Rural Societies, Expolary Economies, and Learning from them in the Contemporary World. Oxford.*

3. Ekonomická antropologie

- Beck, R. 1986: Naturale Ökonomie. Unterfinning: Bäuerliche Wirtschaft in einem oberbayerischen Dorf des frühen 18. Jahrhunderts (= Forschungshefte Bayerisches Nationalmuseum 11). München.*
- Beck, R. 1993: Unterfinning. Ländliche Welt vor Anbruch der Moderne. München 1993.*
- Donald J. Meyer (ed.) 2003: Economics of Risk. Kalamazoo.*
- Durrenberger, E.P. – Tannenbaum, N. 2002: Chaynov and Theory in Economic Anthropology. In: J. Ensminger (ed.), Theory in Economic Anthropology Walnut Creek, 137-153.*

- Durrenberger, E.P. (ed.) 1984: Chaynov, Peasants, and Economic Anthropology (= Studies in Anthropology). Orlando.*
- Ensminger, J. (ed.) 2002: Theory in Economic Anthropology. Walnut Creek.*
- Halstead, P. – O’Shea, J. (eds.) 1984: Bad Year Economics: Cultural Responses to Risk and Uncertainty (= New Directions in Archaeology). Cambridge.*
- Kopsidis, M. 2006: Agrarentwicklung. Historische Agrarrevolutionen und Entwicklungsökonomie (= Grundzüge der modernen Wirtschaftsgeschichte 6). Stuttgart.*
- McCloskey, D. 1976: English Open Fields as Behaviour Toward Risk (= Research in Economic History 1). Greenwich.*
- Meier, B. – Sauerländer, D. 1995: Das Surbtal im Spätmittelalter. Kulturlandschaft und Gesellschaft einer ländlichen Region 1250-1550 (= Beiträge zur Aargauer Geschichte 6). Aarau.*
- Nakajima, C. 1986: Subjective Equilibrium Theory of the Farm Household. Amsterdam.*
- Netting, R. Mc. 1981: Balancing on an Alp. Ecological change and continuity in a Swiss Mountain community. Cambridge.*
- Roumasset, J.A. – Boussard, J.M. – Singh, I. (eds.) 1979: Risk, Uncertainty and Agricultural Development. New York.*
- Stone, D. 2005: Decision-Making in Medieval Agriculture. Oxford.*
- Townsend, R. M. 1993: The Medieval Village Economy. A Study of the Pareto Mapping in General Equilibrium Models (= Frontiers of Economic Research). Princeton.*
- Tschajanow, A. 1923: Die Lehre von der bäuerlichen Wirtschaft. Versuch einer Theorie der Familienwirtschaft im Landbau. Berlin. / reprint In: A. Tschajanow, Die Lehre von der bäuerlichen Wirtschaft. Versuch einer Theorie der Familienwirtschaft im Landbau, Frankfurt – New York, 1987.*

2b. Rurální sociologie.

- Shanin, T. 1990: Defining Peasants. Essays concerning Rural Societies, Expolary Economies, and Learning from them in the Contemporary World. Oxford.*
- Shanin, T. ed. 1971: Peasants and Peasant Societis. Harmondsworth.*
- Shanin, T. ed. 1989: Peasants and Peasant Societis. Oxford. 2nd edition.*

3. Demografie.

- Grigg, D. 1980: Population Growth and Agrarian Change. An Historical Perspective (= Cambridge Geographical Studies). Cambridge.*
- Sabean, D. W. 1990: Property, production, and family in Neckarhausen, 1700 – 1870. Cambridge.*

4 - 5. Agrární a hospodářské dějiny. Historické zemědělské technologie.

- Abel, W. 1955: Die Wüstungen des ausgehenden Mittelalters. 2. Auflage. Stuttgart.*
- Abel, W. 1974: Massenarmut und Hungerkrisen im vorindustriellen Europa. Versuch einer Synopsis. Hamburg – Berlin.*
- Abel, W. 1978: Strukturen und Krisen der spätmittelalterlichen Wirtschaft (= Quellen und Forschungen zur Agrargeschichte 32). Stuttgart – New York.*
- Abel, W. 1981: Stufen der Ernährung. Eine historische Skizze. Göttingen.*
- Campbell, B.M.S. (Hrsg.) 1991: Before the Black Death : studies in the 'crisis' of the early fourteenth century. Manchester.*

- Campbell, B.M.S. (Hrsg.) 1991: Land, labour and livestock: historical studies in European agricultural productivity. Manchester.*
- Campbell, B.M.S. 2000: English Seigniorial Agriculture, 1250-1450 (= Cambridge Studies in Historical Geography 31). Cambridge.*
- Campbell, B.M.S. 2007: The Medieval Antecedents of English Agricultural Progress (= Variorum Collected Studies Series 872). Aldershot – Burlington.*
- Čechura, J. 1994: Die Struktur der Grundherrschaften im mittelalterlichen Böhmen unter besonderer Berücksichtigung der Klosterherrschaften (= Quellen und Forschungen zur Agrargeschichte 39). Stuttgart – Jena – New York.*
- Čechura, J. 2000: Adelige Grundherrn als Unternehmer. Zur Struktur südböhmischer Dominien vor 1620 (= Sozial- und wirtschaftshistorische Studien 25). München – Wien.*
- Černý, V. 1930: Hospodářské instrukce. Přehled zemědělských dějin v době patrimoniálního velkostatku v XV. – XIX. Století (= Prameny a základy vydávané Československou akademií zemědělskou A 2). Praha.*
- Dyer, Ch. 1989a: Standards of Living in the Later Middle Ages: Social Change in England, c. 1200-1520. Cambridge.*
- Dyer, Ch. 1994: Everyday Life in Medieval England. London.*
- Graus, F. 1957: Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II. Dějiny venkovského lidu od poloviny 13. stol. do roku 1419. Praha.*
- Graus, F. 1969: Das Spätmittelalter als Krisenzeit. Ein Literaturbericht als Zwischenbilanz. Mediaevalia Bohemica 1, Supplementum. Praha.*
- Graus, F. 1994: Pest – Geißler – Judenmorde. Das 14. Jahrhundert als Krisenzeit (= Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte 86. Göttingen.*
- Lom, F. 1973: Vývoj osevních postupů a soustav hospodaření v Českých zemích. Vědecké práce zemědělského muzea 13, 215-261.*
- Míka, A. 1960: Poddaný lid v Čechách v první polovině 16. století. Praha.*
- Nou, J. 1967: The Development of Agricultural Economics in Europe. Uppsala.*
- Overton, M. – Campbell, M.S. 1991: Productivity change in European agricultural development. In: B.M.S. Campbell – M. Overton (eds.), Land, Labour and Livestock: Historical Studies in European Agricultural Productivity, Manchester, 51-77.*
- Parker, W.N. – Jones, E.L. (eds.) 1975: European Peasants and Their Markets.*
- Petráň, J. 1977: Ouběnice – středověká ves na Podblanicku. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 18, 205-251.*
- Petráňovi, J. – L. 2000: Rolník v evropské tradiční kultuře. Praha.*
- Postan, M.M. 1966: Medieval Agrarian Society in its Prime: England. In: M.M. Postan (ed.), The Cambridge Economic History of Europe I. The Agrarian Life of the Middle Ages, 2nd edition, Cambridge, 549-632.*
- Postan, M.M. 1972: The Medieval Economy and Society: an Economic History of Britain in the Middle Ages. London.*
- Procházka, V. 1963: Česká poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16. a 17. století. Praha.*
- Slicher van Bath, B.H. 1962: Accounts and Diaries of Farmers before 1800 as sources for agricultural history. Afdeling Agrarische Geschiedenis / A. A. G. Bijdragen 8 (Wageningen), 5-33.*
- Slicher van Bath, B.H. 1963b: Yield Ratios, 810-1820. Afdeling Agrarische Geschiedenis / A. A. G. Bijdragen 10 (Wageningen), 1-233.*

- Slicher van Bath, B.H. 1963c*: De oogstop brengsten van verschillende gewassen, voornamelijk granen, in verhouding tot het zaaizaad, ca 810-1820. Afdeling Agrarische Geschiedenis / A. A. G. Bijdragen 9 (Wageningen), 29-125.
- Šmahel, F. 1995*: Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů. Praha.
- Šmelhaus, V. 1977*: Stručný přehled odborné zemědělské literatury jako prameny pro studium dějin čs. zemědělství v období feudalismu. Vědecké práce zemědělského muzea 16, 121-134.
- Šmelhaus, V. 1980a*: Základní problémy vývoje zemědělství v českých zemích v období 1750-1850. Vědecké práce zemědělského muzea 19, 37-62.
- Viazzo, P. P. 1989*: Upland communities : environment, population and social structure in the Alps since the sixteenth century. Cambridge.
- Wilfing, H. – Winiwarter, V. et al. 1999*: Landschaft hat Geschichte. Historische Entwicklung von Umwelt und Gesellschaft in Theyern. CD-Rom, Projektgruppe Umweltgeschichte im Auftrag des BMWVK. Wien.

6. Lingvistika.

- Schwarz, E. 1931*: Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle. 2 Bd.
- Schwarz, E. 1960*: Sprache und Siedlung in Nordostbayern. Nürnberg.
- Šmilauer, V. 1960*: Osídlení Čech ve světle místních jmen. Praha.
- Zscheschang, Ch. 2003*: „Das land tuget gar nichts.“ Slaven und Deutsche zwischen Elbe und Dübener Heide aus namenkundlicher Sicht (= Namenkundliche Informationen, Beiheft 22). Leipzig.

7. Přírodní vědy

- 7a. Paleobotanický záznam.
- 7b. Geochemický záznam.
- 7c. Geofyzikální záznam.
- (Doc. Ing. Michal Hejcman, Ph.D.)

Goldberg, P. – Macphail, R.I. 2006: Practical and Theoretical Geoarchaeology. Oxford.

(Etnografie a Dějiny umění nebudou do přednášek zahrnuty, neboť je suplují příslušné kurzy na Ústavu etnologie a Ústavu pro dějiny umění).

8. Klimatologie a agroklimatologie

- Bork, H.-R. et al. 1998*: Landschaftsentwicklung in Mitteleuropa. Gotha.
- Brázdil, R. – Kotyza, O. 1997*: Kolísání klimatu v Českých zemích v první polovině našeho tisíciletí. Archeologické rozhledy 49, 663-699.
- Brázdil, R. – Kotyza, O. 2001*: Současná historická klimatologie a možnosti jejího využití v historickém výzkumu. Časopis Matice moravské 120, Supplementum 1 (Historie a interdisciplinární výzkum), 17-59.
- Glaser, R. 2001*: Klimageschichte Mitteleuropas. 1000 Jahre Wetter, Klima, Katastrophen. Darmstadt.
- Havlíček, V. a kol. 1986*: Agrometeorologie. Praha.
- Kurpelová, M. – Coufal, L. – Čulík, J. 1975*: Agroklimatické podmienky ČSSR. Bratislava.
- Quitt, E. 1971*: Klimatické oblasti Československa (= Studia Geographica 16). Brno.

9. Etnoarcheologie – procesy pustnutí

Cameron, C.C. 1991: Structure Abandonment in Villages. In: M. Schiffer (ed.), Archaeological Method and Theory 3, Tucson, 155-194.

Letní semestr:

Adkins, L. – Adkins, R.A. 1979: Archaeological Illustrations (= Cambridge Manuals in Archaeology). Cambridge.

Černý, E. 1979: Zaniklé středověké osady a jejich plužiny. Metodika historickogeografického průzkumu v oblasti Dražanské vrchoviny. Praha.

Černý, E. 1992: Výsledky výzkumu zaniklých středověkých osad a jejich plužin. Brno.

Demek, J. (ed.) 1972: Manual of Detailed Geomorphological Mapping. Prague.

Demek, J. 1974: Systémová teorie a studium krajiny (= Studia Geographica 40). Brno.

Demek, J. a kol. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.

Denecke, D. 1969: Methodische Untersuchungen zur historisch-geographischen Wegforschung im Raum zwischen Solling und Harz. Ein Beitrag zur Rekonstruktion der mittelalterlichen Kulturlandschaft (= Göttinger Geographische Abhandlungen 54). Göttingen.

Denecke, D. 2005: Wege der historischen Geographie und Kulturlandschaftsforschung. Ausgewählte Beiträge. Wiesbaden.

Kirkby, A. – Kirkby, M.J. 1976: Geomorphic Processes and the Surface Survey of Archaeological Sites in Semi-arid Areas. In: Davidson, D.D. – Shackley, M.L. (eds.), Geoarchaeology. Earth Science and the Past, London, 229-253.

Krajíc, R. 1980: příspěvek k dokumentaci některých zaniklých středověkých osad na Tábořsku. Archaeologia historica 5, 165-172.

Krajíc, R. 1983: Přehled archeologických výzkumů středověku na Tábořsku (se zaměřením na zaniklé středověké osady). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 1, 95-127.

Krajíc, R. 1984: Současný stav poznání hmotné kultury středověké vesnice na Tábořsku. Husitský Tábor 6-7 (1983-1984), 47-82.

Krajíc, R. 1987: Vesnice husitského období na Tábořsku ve světle archeologických pramenů. Archaeologia historica 12, 85-96.

Krcho, J. 1973: Morphometric Analysis of Relief on the Basis of Geometric Aspect of Field Theory (= Acta Geographica Universitatis Comenianae). Bratislava.

Krcho, J. 1990: Morfometrická analýza a digitálne modely georeliéfu. Bratislava.

Kudrnovská, O. 1975: Morfometrické metody a jejich aplikace při fyzickogeografické regionalizaci (= Studia Geographica 45). Brno.

Kugler, H. 1964: Die geomorphologische Reliefanalyse als Grundlage großmaßstäbiger geomorphologischer Kartierung. Wissenschaftliche Veröffentlichungen des Deutschen Instituts für Länderkunde Leipzig, Neue Folge 21/22, 541-655.

Löw, J. – Michal, I. 2003: Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy.

Nováček, K. – Vařeka, P. 1997: Archeologický výzkum žijících vesnic středověkého původu v Čechách. Archeologie ve středních Čechách 1, 429-443.

Nováček, K. 1995: Zaniklé Náhorní osídlení na Jinecku. Podbrdsko 2, 7-37.

Novák, R. 2006: Zaměřování a vizualizace antropogenních reliéfních tvarů. In: P. Vařeka a kol., Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I, Plzeň, 61-66.

- Rathjens, C. 1979: Die Formung der Erdoberfläche unter dem Einfluß des Menschen. Grundzüge der Anthropogenetischen Geomorphologie (= Studienbücher der Geographie). Stuttgart.*
- Smetánka, Z. – Klápště, J. – Richterová, J. 1979: Geodeticko-topografický průzkum zaniklé středověké vesnice Ostrov (k.o. Jedomělice). Archeologické rozhledy 31, 420-430.*
- Smetánka, Z. – Klápště, J. 1979: Geodeticko-topografický průzkum zaniklých středověkých osad. Archeologické rozhledy 21, 614-628.*
- Smetánka, Z. – Klápště, J. 1981: Geodeticko-topografický průzkum zaniklých středověkých vsí na Černokostecku. Památky archeologické 73, 416-458.*
- Smetánka, Z. – Škabrada, J. – Krajíc, R. 1988: Příspěvek ke kritice vypovídací hodnoty geodeticko-topografického průzkumu. In: Rodná země, Brno, 81-98.*
- Šimana, M. 1971: Geodesie v archeologické praxi (= Zprávy Čs. Společnosti archeologické při Čs. Akademii věd. Supplément 9). Praha.*
- Taylor, Ch. 1974: Fieldwork in Medieval Archaeology. London – Sydney.*
- Vařeka, P. 2006: Dokumentace reliéfních antropogenních tvarů. In: P. Vařeka a kol., Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I, Plzeň, 9-12.*
- Vařeka, P. a kol. 2006: Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I. Plzeň.*